

13 Mayıs 2015, Çarşamba, Sözel Bildiriler XXIII, Yeşil Salon, Saat: 15.15 - 17.00

SS100

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN BAĞLANMA BİÇİMLERİ İLE SOSYAL YETKİNLİK VE DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ozana URAL¹, Gülçin GÜVEN¹, Türker SEZER¹, Kadriye EFE AZKESKİN¹ ve Elif YILMAZ¹

¹Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, İstanbul

ÖZET

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu İstanbul Anadolu yakasında 2014-2015 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık 224 çocuktan oluşturulmuştur. Verilerin elde edilmesinde LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Çorapçı ve diğerleri (2010) tarafından yapılan Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30); Shields ve Cicchetti (1997) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Batum ve Yağmurlu (2007) tarafından yapılan Duygu Düzenleme Ölçeği ve çocukların bağlanma biçimlerini belirlemek amacıyla Bretherton, Ridegeway ve Cassidy (1990) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Uluç (2009) tarafından yapılan Oyuncak Öykü Tamamlama Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annelerine güvensiz bağlanan çocukların güvenli bağlanan çocuklara göre anksiyete-ıçedönümlük düzeylerinin daha yüksek olduğu, ayrıca duygu düzenleme becerilerinin anneye bağlanma biçimine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra güvensiz bağlanma biçiminin erkek çocuklarda daha fazla görüldüğü ve yine erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla kırgın-saldırgan davranış sergiledikleri bulunmuştur.

Anahtar Sözcük: Okul öncesi dönem, bağlanma biçimleri, sosyal yetkinlik, duygu düzenleme becerileri.

GİRİŞ

Sosyal-duygusal gelişim, çocuğu tüm yaşamı boyunca etkiler ve yetişkinlik yaşamında da bu gelişim alanının özelliklerinin izlerini taşır. Çocukluktan yetişkinliğe izleri görülen sosyal-duygusal gelişimin, okul öncesi eğitim açısından istenilen yönde, olumlu özelliklere sahip olarak evrilmesi için birçok becerinin gelişmesi gerekmektedir. Bu beceriler arasında da sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri önemli bir yer tutmaktadır (Anthony ve diğ., 2005; Chen ve French, 2008).

Sosyal-duygusal yetkinlik, genel anlamıyla sosyal ilişkilerde başarı, arkadaşlık gibi çevresel göstergelere ve bireylerin sahip oldukları bazı becerilere göre farklı şekillerde değerlendirilmektedir (Chen ve French, 2008; Rose-Krasnor, 1997). Erken çocukluk döneminde sosyal açıdan yetkin bir çocuğun, ebeveyni ile duygusal yönden güçlü bağlar kurma, yetişkinlerle ve akranlarıyla olumlu ilişkiler kurma, akranları tarafından oyun grubuna kabul edilme, özgüvene sahip olma, paylaşma, yardımlaşma ve işbirliği yapma gibi becerilere sahip olması beklenmektedir (Gresham ve Reschly, 1987; Hartup, 1996; Slaski ve Cartwright, 2002; Thompson, 2006; Verschueren, Buyck ve Marcoen, 2001). Çocuğun, sosyal yetkinliği için gerekli olan bir diğer unsur ise duygusal becerilerdir (Çorbacı-Oruç, 2008) ve bu duygusal becerilerden biri de duygu düzenleme becerisidir. Eisenberg ve Fabes'e (1992) göre erken çocuk döneminde özellikle duygu düzenleme becerisindeki herhangi bir kusur ya da eksiklik, davranış problemlerinin ve saldırganlığın ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Çocuğun doğduğu andan itibaren sosyal yetkinlik ve duyguları düzenleme becerileri de dâhil olmak üzere tüm gelişim alanları üzerinde, ailenin etkileri büyüktür (Duncan ve Brooks-Gunn, 2000; Linver, Brooks-Gunn ve Kohen, 2002; Morris, Silk,

Prof. Dr. Ozana URAL (E-posta: ural@marmara.edu.tr), Arş. Gör. Dr. Gülçin GÜVEN (gulcinm@marmara.edu.tr), Arş. Gör. Dr. Türker SEZER (turkersezer@marmara.edu.tr), Öğr. Gör. Kadriye EFE AZKESKİN (ekadriye@marmara.edu.tr), Arş. Gör. Elif YILMAZ (eyilmaz@marmara.edu.tr) Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü, İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Kat:3 Kadıköy-İstanbul.

Steinberg, Myers ve Robinson, 2007). Ebeveyn ile çocuk arasındaki karşılıklı ilişkinin niteliği, çocuğun sağlıklı gelişimi ve toplumsal uyumu açısından önem taşımaktadır. Çocukların ebeveynleri ile kurdukları ilişkiyi ve bu ilişkinin çocuk açısından sonuçlarını en ayrıntılı şekilde ele alan kuramlardan biri bağlanma kuramıdır (Özgün, 2013, s.94). Bağlanma kuramı, John Bowlby ve Mary Ainsworth’un yaptıkları araştırma sonucunda geliştirilmiş ve bağlanma, iki kişi arasındaki güçlü bir bağ olarak tanımlanmıştır. Bowlby, bağlanma kuramında temel olarak çocuğun ebeveyne bağlanma sürecini açıklamıştır. Bowlby’nin ortaya attığı bağlanma kuramını, Ainsworth yaptığı deneysel çalışmalarla desteklemiş ve kurama yeni fikirler katarak yaygınlaşmasını desteklemiştir (Bretherton, 1992).

Bağlanma kuramcılarına (Ainsworth, 1963,1976; Bowlby, 1969, 1973, 1982) göre çocuğun kendisine bakan kişiyle yakınlığı ve bu kişinin çocuğa etkili bir şekilde duyarlılık geliştirmesi, çocuğun çevresini keşfetmesi için güvenli bir temel oluşturmaktadır (akt. Kağıtçıbaşı, 2012, s.186). Bebeğin bakımını üstlenen kişi çoğunlukla anne olduğundan, bağlanma figürü de anne olarak belirlenmiştir (Bowlby, 1980). Erikson’un kuramına göre de çocuğun güven duygusunun gelişimi, yaşamında en önemli rolü oynayan annesiyle olan ilişkisinin türüne bağlıdır. Çocuk, annesinin kendisini bırakıp gitmeyeceğine ve annesinin ona önem verdiğine inanırsa, güven duygusu gelişir; eğer çocuk buna inanmazsa güvensizlik duygusu gelişir (Cüceloğlu, 2005, s.355).

Psikanalitik ve etolojik kuramlara göre, sağlıklı bağlanma ilişkisinin bir sonucu olan içsel sevgi ve güvenlik, çocuğun psikolojik gelişimini bütün yönleriyle desteklemektedir. Bu görüşle tutarlı olarak Alan Sroufe ve arkadaşları tarafından yapılan boylamsal bir araştırmada annelerine güvenli bağlanan bebeklerin, okul öncesi dönemde öğretmenleri tarafından özsaygı, sosyal yeterlilik ve empati becerilerinin güvensiz bağlanan çocuklardan daha yüksek olarak değerlendirildiği görülmüştür (Berk, 2013, s.513).

Alanyazın incelendiğinde anneye güvenli bağlanmanın, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri üzerindeki olumlu etkilerini gösteren pek çok araştırma mevcuttur (Arend, Gove ve Sroufe, 1979; Belsky ve Cassidy, 1994; Colman ve Thompson, 2002; Papalia, Olds ve Feldman, 2004; Seven, 2006; Türköz, 2007; Uluç ve Öktem, 2009). Belsky ve Cassidy (1994) tarafından yapılan araştırmada, Bowlby’nin anne (bakıcı) ve çocuk arasındaki bağlanma güvenliğine yönelik içsel çalışma modeli hipotezinin, çocukların sosyal yeterlilikleri hakkında ön bilgi verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Akkapulu’ya (2005) göre de anne ile çocuk arasındaki bağlanma biçimi, çocuğun gelecekteki akran ilişkilerinin kalitesini etkilemektedir. Anneye kurulan güvenli bağ; bebeklerin daha sonraki yıllarda geliştirdikleri sosyal yeterlik algılarıyla, akranlarla kurdukları etkileşimleriyle ve popüler olma yaşantılarıyla ilişkili olabilmektedir.

Anneye bağlanma biçimi, çocuğun sosyal-duygusal gelişiminde, sosyal yetkinlik ve duyu düzenleme becerilerinin kazanımı kadar etkili olmaktadır ve anneye bağlanma biçiminin etkileri de bireyin yetişkinlik yaşamına uzanmaktadır. Bu sebeple erken yaşta çocuğun annesine güvenli bağlanabilmesi ve olumlu sosyal-duygusal becerilerin kazandırılması için okullara ve ailelere büyük rol ve sorumluluklar düşmektedir.

Görüldüğü gibi yapılan araştırmalarda çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine yönelik birçok beceri, annelerine bağlanma biçimi ile etkileşim içindedir. Bu araştırma kapsamında da okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma modeli

Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul Anadolu yakasındaki okul öncesi eğitim kurumları arasından tesadüfi olarak belirlenen ve araştırmaya dahil edilen 60-72 aylık 130 erkek ve 94 kız olmak üzere toplam 224 çocuktan oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30), Duygu Düzenleme Ölçeği ve Oyuncak Öykü Tamamlama Testi olmak üzere üç veri toplama aracı kullanılmıştır.

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30: Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30) LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Çorapçı ve diğ. (2010) tarafından yapılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların sorun belirtileri ile sosyal becerilerinin niceliğini değerlendiren 30 maddeden ve “Sosyal Yetkinlik”, “Kızgınlık-Saldırganlık” ve “Anksiyete-İçer dönüklük” olmak üzere üç alt ölçeğe sahip bir ölçektir. “Sosyal Yetkinlik” alt ölçeği, çocukların akranlarıyla bir aradayken gösterdikleri işbirliği ve anlaşmazlıklara çözüm yolları aramak gibi olumlu özellikleri ölçer. “Kızgınlık-Saldırganlık” alt ölçeği, yetişkinlere karşı gelme ve akran ilişkilerinde uyumsuz ve saldırgan davranmak gibi dışsallaştırma sorun belirtilerini, “Anksiyete-İçer dönüklük” alt ölçeği ise çocukların üzgün, depresif duygu durumlarını ve grup içinde çekingenlik göstermek gibi içselleştirme sorun belirtilerini değerlendirmektedir. Ölçek, 6’lı Likerttir ve araştırma kapsamında okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

Duygu Düzenleme Ölçeği: Duygu Düzenleme Ölçeği, Shields ve Cicchetti (1997) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Batum ve Yağmurlu (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçek, okul öncesi ve okul çağındaki çocukların duygusal tepkiselliği ve duyguların ortamın koşullarına göre düzenlenip ifade edilmesini değerlendiren 24 madde ve “Duygu Düzenleme” ve “Değişkenlik-Olumsuzluk” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. 4’lü Likert tipte ve öğretmen ya da ebeveyn tarafından doldurulabilmektedir. Araştırmada okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

Oyuncak Öykü Tamamlama Testi: Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (Doll Story Completion Task) Granot ve Mayseless (2001) tarafından okul öncesi çocukların Güvenli Yer Senaryolarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, Bretherton Ridgeway ve Cassidy (1990) tarafından geliştirilen öykü aktarımı tekniğini temel almaktadır. Ölçek,

ilki ısınma öyküsü olmak üzere toplam 6 öyküden oluşmaktadır. Bağlanmayla ilişkili beş öyküde, öykü içeriğinin yarattığı kaygı aracılığıyla “Güvenli Yer Senaryolarının” harekete geçirilmesi amaçlanmaktadır. Ölçek, Uluç (2005) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın çalışma grubu, 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul Anadolu yakasındaki üç farklı okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık 224 çocuktan oluşmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30) ve Duygu Düzenleme Ölçeği öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Oyuncak Öykü Tamamlama Testi ise çocuklara bireysel olarak araştırmacılar tarafından uygulanmış ve değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmış ve verilerin değerlendirmesinde bağımsız gruplar t testi ve ki-kare analizi yapılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri, annelerine olan bağlanma biçimlerine ve cinsiyet değişkenine göre incelenmiş ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. Çocukların sosyal yetkinlik düzeylerinin bağlanma biçimlerine göre t testi sonuçları

SYDD-30	Bağlanma Biçimleri	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Sosyal Yetkinlik	Güvenli	152	44,93	9,93	222	-,116	,908
	Güvensiz	72	45,11	12,07			
Kızgınlık-Saldırganlık	Güvenli	152	17,17	6,46	222	-1,558	,121
	Güvensiz	72	19,00	11,02			
Anksiyete-İçe dönüklük	Güvenli	152	20,27	8,39	222	1,974	,045*
	Güvensiz	72	22,52	7,74			

$p < .05$

Tablo 1’de araştırmaya katılan çocukların annelerine bağlanma biçimlerine göre sosyal yetkinliklerine ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeğinin “Anksiyete-İçe dönüklük” alt boyutu puan ortalamalarının çocukların annelerine bağlanma biçimlerine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t=1,974$, $p < .05$). Çocukların puan ortalamaları incelendiğinde gözlenen farkın annelerine güvenli bağlanan çocuklar lehine olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre annelerine güvenli bağlanan çocukların anksiyete-İçe dönüklük puan ortalamaları daha düşüktür.

Tablo 2. Çocukların duygu düzenleme becerilerinin bağlanma biçimlerine göre t testi sonuçları

Duygu Düzenleme	Bağlanma Biçimleri	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Duygu Düzenleme	Güvenli	152	23,92	4,40	222	12,456	,000*
	Güvensiz	72	16,11	4,33			
Değişkenlik-Olumsuzluk	Güvenli	152	21,13	2,95	222	-7,166	,000*
	Güvensiz	72	26,88	8,93			

p<.05

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin duygu düzenleme ($t=12,456$) ve değişkenlik-olumsuzluk ($t=-7,166$) alt boyut puan ortalamalarının, çocukların annelerine bağlanma biçimlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre annelerine güvenli bağlanan çocukların duygu düzenleme becerileri daha yüksekken, değişkenlik ve olumsuzluk duygularının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Çocukların sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre t testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Sosyal Yetkinlik	Kız	94	46,02	9,45	222	1,233	,219
	Erkek	130	44,24	11,40			
Kızgınlık-Saldırganlık	Kız	94	16,81	6,89	222	2,032	,043*
	Erkek	130	19,06	9,67			
Anksiyete-İçe dönüklük	Kız	94	22,63	7,34	222	1,328	,186
	Erkek	130	21,20	8,43			
Duygu Düzenleme	Kız	94	23,78	4,91	222	5,664	,000*
	Erkek	130	19,69	5,62			
Değişkenlik- Olumsuzluk	Kız	94	22,73	6,24	222	-,517	,606
	Erkek	130	23,16	6,20			

p<.05

Tablo 3'te araştırmaya katılan çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'nin Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutu puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği ve erkek çocukların ($\bar{X}=19,06$) puan ortalamalarının kız çocukların puan ortalamalarından ($\bar{X}=16,81$) daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t= 2,032$, $p < .05$). Buna ek olarak duygu düzenleme alt boyutu puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği ve kız çocukların ($\bar{X}=23,78$) puan ortalamalarının erkek çocukların puan ortalamalarından ($\bar{X}=19,69$) daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t= 5,664$, $p < .05$). Diğer bir deyişle erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla kızgın ve saldırgan davranış sergiledikleri ve duygu düzenleme becerilerinin daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Çocukların bağlanma biçimlerinin cinsiyet değişkenine göre ki-kare testi sonuçları

Bağlanma Biçimi	Cinsiyet					
	Kız		Erkek		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Güvenli Bağlanma	86	56,6	66	43,4	152	100
Güvensiz Bağlanma	8	11,1	64	88,9	72	100
Toplam	94	42	130	58	224	100

$$\chi^2 = 41,473 \quad df = 1 \quad p = .000$$

Tablo 4'e göre çocukların annelerine bağlanma biçimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($\chi^2_{(1)} = 41,473$, $p < .05$). Kız çocukların %56,6'sının, erkek çocukların %43,4'ünün annelerine güvenli bağlandığı; kız çocukların %11,1'inin, erkek çocukların ise %88,9'unun annelerine güvensiz bağlandıkları belirlenmiştir. Genel olarak kız çocukların annelerine güvenli bağlandıkları, erkek çocukların ise yaklaşık olarak yarısının annelerine güvensiz bağlandıkları saptanmıştır.

TARTIŞMA

Araştırma kapsamında okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine bağlanma biçimlerine göre sosyal yetkinliklerine ilişkin yapılan analizler sonucunda, annelerine güvensiz bağlanan çocukların güvenli bağlanan çocuklara göre anksiyete-içedönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, sosyal yetkinliğin bir alt boyutu olan anksiyete-içedönüklüğün anneye bağlanma biçimiyle ilişkili olduğu ve güvensiz bağlanmanın sosyal yetkinliği olumsuz etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Alanyazın incelendiğinde çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlikleri üzerine ve bu araştırma sonucunu destekleyen pek çok araştırmaya rastlamak mümkündür. Speltz (1990) tarafından okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapılan araştırmada da benzer şekilde sosyal yetkinlik ile anneye bağlanma biçimi arasında ilişki olduğu ortaya koymuştur. Cohn (1990) ise 6 yaşındaki çocukların bağlanma biçimleri ile akran sosyal yeterliliği arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucunda, güvensiz bağlanan erkek çocuklarının akranları ve öğretmenleri tarafından daha az sevildikleri, akranlarına karşı daha saldırgan davrandıkları ve daha çok problem davranışlara sahip oldukları görülmüştür. Bunların yanı sıra yapılan araştırmalarda, annelerine güvenli bağlanan çocukların güvensiz bağlanan çocuklara göre akranları, ebeveynleri ve diğer yetişkinlerle daha olumlu ilişkiler kurdukları, sosyal uyum ve yetkinliklerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. (Barone ve Lionetti, 2012; Belsky ve Cassidy, 1994; Coleman, 2003; Colman ve Thompson, 2002; Szewczyk-Sokolowski, Bost ve Wainwright, 2005).

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre çocukların annelerine bağlanma biçimlerinin duygu düzenleme becerilerini etkilediği tespit edilmiştir. Annesine güvenli bağlanan çocukların duygu düzenleme becerileri güvenli bağlanmayan çocuklara göre daha yüksekken, değişken ve olumsuz duygu düzeyleri ise daha düşüktür. Yapılan araştırmalar incelendiğinde pek çok araştırmanın bu sonucu destekler nitelikte olduğu

görülmektedir (Contreras, Kerns, Weimer, Gentzler ve Tomich, 2000; Kullik ve Peterman, 2013). Roque, Veríssimo, Fernandes ve Rebelo (2013) tarafından 18-26 aylık çocuklarla yapılan araştırmada çocukların bağlanma biçimleri ile duygu düzenleme becerileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda anneye bağlanma biçiminin çocukların duygu düzenleme becerilerine etki ettiği saptanmıştır. Bir başka araştırma sonucunda da Goodall, Trejnowska ve Darling (2012) duygu düzenleme becerileri ile bağlanma arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırma kapsamında okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal yetkinlik, duygu düzenleme becerileri ve annelerine bağlanma biçimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. İlk olarak sosyal yetkinliğin bir alt boyutu olan kızgın-saldırgan davranışların erkek çocuklarda daha çok görüldüğü belirlenmiştir. Alanyazında yapılan farklı yaş gruplarında pek çok araştırma da bu sonucu destekler niteliktedir (Arslan-Yalçın, 2009; Çorapçı ve diğ., 2010; LaFreniere vd., 2002; Eisenberg, Pidada ve Liew, 2001; Görgü, 2015; Sargın, 2008; Walker, Irving ve Berthelsen, 2002). Bir diğer sonuca göre erkek çocukların duygu düzenleme becerilerinin kız çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Cole, Zahn-Waxler ve Smith (1994) ile Saarni, (1984) tarafından yapılan araştırmalarda da benzer bir şekilde kız çocukların duygu düzenleme becerilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Son olarak okul öncesi dönemdeki erkek çocukların kız çocuklarına oranla annelerine daha güvensiz bağlandıkları tespit edilmiştir. Benzer bir şekilde Szewczyk-Sokolowski, Bost ve Wainwright (2005) tarafından yapılan araştırmada da kızların erkeklere göre güvenli bağlanma puanları daha yüksek tespit edilmiştir. Yapılan diğer araştırmalar da araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir (Pierrehumbert, Santelices, Ibáñez, Alberdi, Ongari, Roskam, Stievenart, Spencer, Rodriguez, ve Borghini, 2009; Turner, 1991). Alan yazın ve bu araştırma sonucu birlikte değerlendirildiğinde kız çocukların sosyal yetkinlik, duygu düzenleme becerileri ve güvenli bağlanma alanlarında diğer sosyal becerilerde olduğu gibi daha avantajlı oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Erken çocukluk döneminde, uygun olmayan sosyal-duygusal davranışlar önlenemezse yetişkinlikte olumsuz ve saldırgan davranışların görülme olasılığının yüksek olabileceği göz önüne alınarak, erken müdahale programları ile çocuk ve aileyi hedef alan eğitimlerin önemli olduğu ve bu eğitimlerin etkili bir biçimde planlanarak sıklıkla uygulanmasının gerekliliği öne çıkmaktadır.

SONUÇ

Araştırma sonucunda annelerine güvensiz bağlanan çocukların güvenli bağlanan çocuklara göre anksiyete-içedönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu, ayrıca duygu düzenleme becerilerinin anneye bağlanma biçimine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Anneye bağlanma biçimi ile okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada cinsiyet değişkeni üzerine yapılan incelemeler sonucunda ise güvensiz bağlanma biçiminin erkek çocuklarda daha fazla görüldüğü ve yine erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla kızgın-saldırgan davranış sergiledikleri bulunmuştur.

Araştırma sonuçları göz önüne alındığında araştırmacılara yönelik olarak aşağıdaki önerilere yer verilebilir;

- Anneye bağlanma biçimi ile çocukların farklı gelişimsel özellikleri arasında ilişki araştırılabilir.
- Bağlanma biçimi üzerine boylamsal çalışmalar yapılarak bebeklikten yetişkinliğe, anneye bağlanma biçimi ile bireyin akademik başarı, sosyal beceriler, kişilik gelişimi vb. arasındaki ilişkiler incelenebilir.
- Anneye güvensiz bağlanan çocukların yaşadığı dezavantajları ortadan kaldırmak amacıyla ailelere ve çocuklara yönelik müdahale ve eğitim programları tasarlanabilir.
- Babaya bağlanma biçimi de incelenerek cinsiyet değişkeninin etkisi yeniden irdelenebilir.

KAYNAKLAR

- Akkapulu, E. (2005). *Ergenin Sosyal Yetkinlik Beklentisini Yordayan Bazı Değişkenler*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Anthony, L. G., Anthony, B. J., Glanville, D. N., Naiman, D. Q., Waanders, C. ve Shaffer, S. (2005). The relationships between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom. *Infant and Child Development*, 14(2), 133-154.
- Arend, R., Gove, F. L. ve Sroufe, L. A. (1979). Continuity of individual adaptation from infancy to kindergarten: A predictive study of ego-resiliency and curiosity in preschoolers. *Child Development*, 50, 950-959.
- Arslan-Yalçın, D. (2009). Turkish validation of Social Competence and Behavior Evaluation Scale (SCBE-30). (Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Barone, L. ve Lionetti, F. (2012). Attachment and emotional understanding: a study on late-adopted preschoolers and their parents. *Child: care, health and development*, 38(5), 690-696.
- Batum, P. ve Yağmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology*, 25(4), 272-294.
- Belsky, J. ve Cassidy, J. (1994). “Attachment: theory and evidence”, M. Rutter ve D. Hay (Edt). *Development Through Life: A Handbook for Clinicians*, 373-402. Oxford: Blackwell.
- Berk, L. E. (2013). Çocuk Gelişimi. B. Onur (Edt.), (Çev: A. Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Sadness and Depression*. Cilt 3. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, 28(5), 759.
- Chen, X. ve French, D. C. (2008). Children's social competence in cultural context. *Annu. Rev. Psychol.*, 59, 591-616.
- Cohn, D. A. (1990). Childmother attachment of sixyear olds and social competence at school. *Child Development*, 61, 152162.

- Cole, P. M., Zahn-Waxler, C. ve Smith, K. D. (1994). Expressive control during a disappointment: Variations related to preschoolers' behavior problems. *Developmental psychology*, 30(6), 835-846.
- Coleman, P. K. (2003). Perceptions of parent-child attachment, social self-efficacy, and peer relationships in middle childhood. *Infant and Child Development*, 12(4), 351-368.
- Colman, R. A. ve Thompson, R. A. (2002). Attachment security and the problem-solving behaviors of mothers and children. *Merrill-Palmer Quarterly*, 48(4), 337-359.
- Contreras, J. M., Kerns, K. A., Weimer, B. L., Gentzler, A. L. ve Tomich, P. L. (2000). Emotion regulation as a mediator of associations between mother-child attachment and peer relationships in middle childhood. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 111-124.
- Cüceloğlu, D. (2005). İnsan ve Davranışı. 14. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çorapçı, F., Aksan, N., Arslan-Yalçın, D. ve Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi, 17, 3-14.
- Çorbacı-Oruç, A. (2008). 6 yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duncan, G. J. ve Brooks-Gunn, J. (2000). Family poverty, welfare reform, and child development. *Child development*, 71(1), 188-196.
- Eisenberg, N. ve Fabes, R. A. (1992). Emotion and its regulation in early development: *New directions for child development*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Eisenberg, N., Pidada, S. ve Liew, J. (2001). The relations of regulation and negative emotionality to Indonesian children's social functioning. *Child Development*, 72, 1747-1763.
- Goodall, K., Trejnowska, A. ve Darling, S. (2012). The relationship between dispositional mindfulness, attachment security and emotion regulation. *Personality and Individual Differences*, 52(5), 622-626.
- Görgü, E. (2015). Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların bağlanma biçimleri ve sosyal davranışları ile annelerinin bağlanma biçimi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gresham, F. M. ve Reschly, D. J. (1987). Dimensions of social competence. method factors in the assessments of adaptive behavior, social skills and peer acceptance. *Journal of School Psychology*, 25(4), 367-81.
- Hartup, W. W. (1996). The company they keep: Friendships and their developmental significance. *Child Development*, 67(1), 1-13.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji. 3. Baskı. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kullik, A. ve Petermann, F. (2013). Attachment to parents and peers as a risk factor for adolescent depressive disorders: the mediating role of emotion regulation. *Child Psychiatry & Human Development*, 44(4), 537-548.
- LaFreniere, P., Masataka, N., Butovskaya, M., Chen, Q., Auxiliadora Dessen, M., Atwanger, K., Schreiner, S., Montiroso, R. ve Frigerio, A. (2002). Cross-cultural analysis of social competence and behavior problems in preschoolers. *Early Education and Development*, 13(2), 201-220.
- Linver, M. R., Brooks-Gunn, J. ve Kohen, D. E. (2002). Family processes as pathways from income to young children's development. *Developmental psychology*, 38(5), 719-734.

- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development*, 16(2), 361-388.
- Özgün, Ö. (2013). “Ebeveynlik ile ilgili kuramlar ve araştırmalar”, Z. F. Temel (Edt.). *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. (72-109), 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Papalia, D. E., Olds, S. W. ve Feldman, R. D. (2004). *A Child's World*. New York: The McGraw-Hill Companies.
- Pierrehumbert, B., Santelices, M. P., Ibáñez, M., Alberdi, M., Ongari, B., Roskam, I., Stievenart, M., Spencer, R., Rodriguez, A. F. ve Borghini, A. (2009). Gender and attachment representations in the preschool years comparisons between five countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(4), 543-566.
- Roque, L., Verissimo, M., Fernandes, M. ve Rebelo, A. (2013). Emotion regulation and attachment: Relationships with children's secure base, during different situational and social contexts in naturalistic settings. *Infant behavior and development*, 36(3), 298-306.
- Rose-Krasnor, L. (1997). A nature of social competence: A theoretical review. *Social Development*, 6(1), 111-135.
- Saarni, C. (1984). An observational study of children's attempts to monitor their expressive behavior. *Child Development*, 55, 1504-1513.
- Sargın, Y.A. (2008). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin saldırgan davranışları ile öfke ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Seven, S. (2006). *Altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Slaski, M. ve Cartwright, S. (2002). Health, performance and emotional intelligence: An exploratory study of retail managers. *Stress and Health*, 18(2), 63-68.
- Speltz, M. L. (1990). “The Treatment of Preschool Conduct Problems: An Integration of Behavioral And Attachment Concepts.” M.T. Greenberg, D. Cicchetti ve M.Cummings (Edt.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (399-436). Chicago: University of Chicago Press.
- Szewczyk-Sokolowski, M., Bost, K. K. ve Wainwright, A. B. (2005). Attachment, temperament, and preschool children's peer acceptance. *Social Development*, 14(3), 379-397.
- Thompson, R. A. (2006). Attachment in early years and effects on later development. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, 6-8 Eylül 2006, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Turner, P. J. (1991). Relations between attachment, gender, and behavior with peers in preschool. *Child development*, 62(6), 1475-1488.
- Türköz, Y. (2007). *Okulöncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözme ve açık bellek süreçlerine etkisi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uluç, S. (2005). *Okul öncesi çocuklarda benliğe ilişkin inançlar; kişilerarası şemalar ve bağlanma ilişkisinin temsilleri arasındaki ilişki: Ebeveynlerin kişilerarası şemalarının ve bağlanma modellerinin etkisi*. (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uluç, S. ve Öktem, F. (2009). Okul öncesi çocuklarda güvenli yer senaryolarının değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 69-83.
- Verschueren, K., Buyck, P. ve Marcoen, A. (2001). Self-representations and socioemotional competence in young children: A three-year longitudinal study. *Developmental Psychology*, 37(1), 126-134.
- Walker, S., Irving, K. ve Berthelsen, D. (2002). Gender influences on preschool children's social problem-solving strategies. *The Journal of Genetic Psychology*, 163(2), 197-209.